

Băncile centrale: un singur obiectiv și alte atribuții

Conf. univ. dr. Ágnes Nagy

Cluj-Napoca, 25 aprilie 2017

De-a lungul istoriei, finanțele(**Finance**)-**banii** au fost considerați obiect al matematicii abstracte, care atrag atenția prin crize și expresii simbolice ale exagerărilor.

Banii au constituit parte integrantă a dezvoltării celor 5000 de ani de istorie a primelor orașe și a imperiilor, dar și ingredientul esențial al descoperirilor.

✓ **Scrisul** a fost inventat pentru înregistrarea contractelor financiare.

✓ Epoca de aur a Atenei antice se datorează **litigiilor financiare**, așa cum a fost cultivată de Socrate.

✓ Roma antică nu reușea să supraviețuiască fără existența unor **structuri financiare** complexe.

✓ Civilizația antică chineză nu ar fi existat fără propriile **regulamente financiare** tradiționale.

✓ **Banii**-sistemele financiare au constituit parte integrantă a primelor modele de risc.

Rolul banilor (finanțelor) în formarea Europei moderne

- ✓ Contribuție la dezvoltarea matematicii financiare în domeniul **analizei de risc**- revoluție industrială.
- ✓ Contribuție la dezvoltarea omenirii odată cu apariția unor probleme de datorie, deficite, bule de piață, falimente, crize, inegalitatea veniturilor, corporații, etc.
- ✓ Istoria banilor este și istoria dezvoltării tehnologiilor, calea către înțelegerea fenomenelor de mai sus.
- ✓ Ca și alte tehnologii, se **dezvoltă prin inovare**, devine mai eficient și nu este în mod inerent bun sau rău.

Nevoia de apariție a băncilor centrale (1)

- ✓ În prima perioadă a dezvoltării nu exista o deosebire clară între băncile centrale (de emisiune) și băncile comerciale.
- ✓ Băncile comerciale emiteau bancnote ca sursă de mobilizare a mijloacelor bănești. Pe măsură ce se dezvolta sistemul de creditare, evolua procesul de concentrare a emisiunii biletelor de bancă într-un număr restrâns de bănci comerciale mari, dreptul de monopol asupra emiterii bancnotelor urmând să se atribuie ulterior unei singure bănci.
- ✓ Apariția băncilor centrale a fost condiționată, din punct de vedere istoric, de concentrarea emisiunii biletelor de bancă în mâinile câtorva bănci comerciale dintre cele mai fiabile, care se bucurau de încrederea generală și ale căror bancnote puteau îndeplini cu succes funcția de instrument de credit universal în sfera circulației.

Nevoia de apariție a băncilor centrale(2)

- ✓ Statul, promulgând o serie de legi corespunzătoare, sprijinea activ acest proces, căci bancnotele emise pentru împrumuturi de o sumedenie de bănci mărunte își puteau pierde capacitatea de mijloc de circulație, în cazul falimentării emitenților.
- ✓ La finele sec.XIX – începutul sec.XX, în majoritatea țărilor emisiunea tuturor bancnotelor se concentrase într-o singură bancă, care a început să fie numită **Bancă Centrală de Emisiune**, în etapa actuală se numește – **Bancă Centrală**.
- ✓ Această denumire reflectă rolul băncii pe care îl joacă în sistemul de credit al țării.

Cum au apărut băncile centrale? (1)

Obiectivul înființării băncilor centrale a fost, la început, de a asigura finanțare guvernelor țărilor respective, în special în contextul nevoii de a acoperi costurile purtării unor războaie.

Riksbank (Banca Regală) din Suedia: cea mai veche bancă centrală

- Bancă privată înființată în 1668, succesoare a Stockholms Banco (1656, cea mai veche instituție emitentă de bancnote), **a finanțat războiul** împotriva Danemarcei (1675-1679) și participarea Suediei la Marele Război al Nordului (1700-1721), când această țară a înfruntat o coaliție din care făcea parte și Rusia condusă de Petru cel Mare.
- Conducerea numită de către rege.
- În 1701 Riksbank devine emitent de bancnote.

Cum au apărut băncile centrale? (2)

- ✓ A doua bancă centrală din perspectivă cronologică este *Banca Angliei*, creată în 1694, în timpul Războiului de Nouă Ani (1688-1697). După ce flota engleză suferise o înfrângere grea în fața celei franceze, Regele William al III-lea și Regina Maria a II-a au aprobat crearea unei instituții private care a finanțat efortul considerabil de înnoire a flotei, pentru care banii publici erau cu totul insuficienți.
- ✓ Crearea sa a avut la bază nevoia de fonduri a guvernului în **finanțarea războaielor** vremii, dar și o acceptare largă a ideii privind **mobilizarea resurselor națiunii în scopul refacerii economice**.
- ✓ Înființată ca bancă comercială, inițial dreptul de funcționare a fost acordat Băncii Angliei pentru o perioadă de 10 ani, în decursul căreia avea dreptul să efectueze tranzacții cu aur, argint și să emită bancnote în suma egală cu mărimea capitalului.

Cum au apărut băncile centrale? (3)

Banca Angliei (cont.)

- 1844 – *Bank Charter Act*, capătă caracteristicile băncilor centrale moderne, iar după crizele repetate de lichiditate (după 1850) capătă și rolul de împrumutător de ultimă instanță, precum și de administrator al rezervelor de aur și devize ale statului.
- Cu timpul, prestigiul Băncii Angliei a crescut, biletele acesteia au căpătat o circulație largă, iar banca ajunge să joace rolul de casă de compensație interbancară.
- Demn de remarcat este faptul că Banca Angliei nu a fost, până de curând, o bancă centrală independentă, fiind subordonată Trezoreriei (Ministerul de Finanțe al Marii Britanii). Abia în anul 1998, Banca Angliei își câștigă independența, aliniindu-se standardelor europene.
- Independența a venit “la pachet” cu pierderea funcției de supraveghere a sistemului bancar, pe care a recăpătat-o după criza financiară din 2008.

Cum au apărut băncile centrale? (4)

Banca Franței a apărut în anul 1800,

- creată de Napoleon pentru a **stabiliza moneda națională** afectată de hiperinflația din timpul Revoluției franceze și pentru a **contribui la finanțarea guvernului**, mai ales la **susținerea cheltuielilor militare** în perioada Războiului celei de-a Doua Coaliții (1798-1802).
- Băncii Franței i-a fost încredințat monopolul emiterii de bancnote în Paris, acesta fiind extins ulterior la întreaga țară.

BNR este una dintre cele mai vechi 20 de bănci centrale din lume

Până în anul 1900 au fost înființate 19 bănci centrale

1668 Banca Regală Suedeză	1846 Banca Portugaliei
1694 Banca Angliei	1850 Banca Națională a Belgiei
1800 Banca Franței	1874 Banca Spaniei
1811 Banca Finlandei	1876 Reichsbank (Banca Germaniei)
1814 Banca Țărilor de Jos	1879 Banca Națională a Bulgariei
1816 Banca Națională a Austriei	1880 Banca Națională a României
1816 Banca Norvegiei	1882 Banca Japoniei
1818 Banca Națională a Danemarcei	1883 Banca Națională a Serbiei
1828 Banca Antilelor Olandeze	1893 Banca Italiei
1828 Banca Indoneziei	

Sursa: F. Capie, Ch. Goodhart, N. Schnadt - The development of Central Banking, London, 1994

BNR este una dintre cele mai vechi 20 de bănci centrale din lume

- La 17/29 aprilie 1880, a fost publicată, în “Monitorul Oficial” nr. 90, *Legea pentru înființarea unei bănci de scont și circulațiune adică Banca Națională a României*, instituție de credit, care deținea privilegiul exclusiv de a emite bancnote.
- Capitalul băncii - în întregime românesc - aparținea în proporție de o treime statului și două treimi particularilor.
- Până la declanșarea Primului Război Mondial, Banca Națională a României s-a implicat în susținerea dezvoltării economiei naționale, prin volumul creditelor acordate și nivelul redus al taxei scontului.
- Alături de guvernul român, a contribuit, în anii 1890-1892, la elaborarea legilor care au consacrat schimbarea etalonului monetar, prin renunțarea la bimetalism în favoarea monometalismului aur.
- Între anii 1900 și 1925, statul s-a retras dintre acționarii băncii, iar BNR a devenit o instituție particulară, dar care avea aceleași responsabilități naționale.

BNR după 1989

- ❑ Decembrie 1990: Externalizarea funcției de bancă comercială, prin înființarea Băncii Comerciale Române
- ❑ Martie 1991: Legislația bancară consfințește sistemul bancar cu două nivele (bancă centrală-bănci comerciale)
- ❑ Iunie 1998: noul Statut al Băncii Naționale înlătură cea mai mare parte a neajunsurilor legislației din 1991
- ❑ Iunie 2004: Legea nr. 312/2004 aliniază în totalitate legislația privind banca centrală la prevederile Tratatului de la Maastricht
- ❑ 2007, în momentul aderării la UE, BNR a devenit membru al sistemului european al băncilor centrale (SEBC) și i se aplică prevederile Tratatului cu privire la independență

De unde a apărut preocuparea pentru independența băncilor centrale? (1)

Sistemul Rezervelor Federale (Fed):

- înființată în 1913;
- prima bancă centrală cu un grad ridicat de independență;
- inițial, independența a fost determinată de filozofia americană privind diviziunea puterilor în stat (*checks and ballances*);
- obiective multiple: stabilitatea prețurilor, șomaj scăzut, creștere economică;
- politica valutară : apanajul Trezoreriei (Ministerul finanțelor).

De unde a apărut preocuparea pentru independența băncilor centrale? (2)

Deutsche Bundesbank:

- înființată în 1957;
- prima bancă centrală cu independență totală;
- obiectivul principal: **stabilitatea prețurilor;**
- sprijină politica economică a guvernului numai în măsura în care aceasta nu contravine obiectivului principal;
- nu are și funcția de supraveghere a sistemului bancar pentru că împrumuturile de ultimă instanță ar putea contraveni obiectivului principal.

De unde a apărut preocuparea pentru independența băncilor centrale? (3)

Banca centrală europeană (BCE) și Sistemul european al băncilor centrale (SEBC)

- Înființate la 1 iunie 1998, prin Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene.
- De la data de 1 ianuarie 1999, Banca Centrală Europeană (BCE) este responsabilă de conduita politicii monetare în zona euro.
- SEBC include BCE și băncile centrale naționale ale tuturor statelor membre ale UE (inclusiv BNR), indiferent dacă acestea au adoptat sau nu euro.
- Independența BCE este prevăzută de cadrul instituțional pentru politica monetară unică (în Tratat și în Statut).

Ce înseamnă și de ce este importantă independența în SEBC?

Independența favorizează **menținerea stabilității prețurilor** (prin separarea politicii monetare de influențele politice directe)

- Independența instituțională
- Independența personală
- Independența funcțională și operațională
- Independența financiară și organizațională
- Independența juridică

BNR : obiectiv fundamental și atribuții

Obiectiv fundamental:

asigurarea și menținerea stabilității prețurilor

Atribuții:

- elaborarea și aplicarea politicii monetare și a politicii de curs de schimb;
- autorizarea, reglementarea și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, promovarea și monitorizarea bunei funcționări a sistemelor de plăți pentru asigurarea stabilității financiare;
- emiterea bancnotelor și a monedelor ca mijloace legale de plată pe teritoriul României;
- stabilirea regimului valutar și supravegherea respectării acestuia;
- administrarea rezervelor internaționale ale României.

BNR: politica monetară în vederea asigurării și menținerii stabilității prețurilor

BNR aplică o **strategie de țintire a inflației** (larg utilizată de băncile centrale după anul 1990):

- țintă exprimată prin rata inflației prețurilor de consum (IPC);
- țintă stabilită ca punct central încadrat de un interval de variație (± 1 punct procentual);
- ținte anuale pentru un orizont mai lung (2 ani);
- interpretare flexibilă a țintirii inflației (în special coexistența cu regimul de flotare controlată a cursului de schimb);
- definirea *ex ante* a unui set restrâns de circumstanțe, independente de influența politicii monetare, care condiționează responsabilitatea BNR pentru atingerea țintei;
- utilizarea unui model de prognoză a inflației pe termen mediu.

BNR: politica valutară în vederea asigurării și menținerii stabilității prețurilor

BNR are un rol de îndeplinit atât pe piața monetară, cât și pe cea valutară: controlul lichidității, asigurarea funcționării pieței interbancare, creditor de ultimă instanță.

Leul are un **regim de flotare controlată pe piața valutară** interbancară.

BNR intervine pe piața valutară interbancară în conformitate cu deciziile de politică monetară.

BNR: emisiunea monetară

Monopolul emisiunii monetare a fost deținut încă de la înființarea BNR în anul 1880.

Atribuțiile BNR:

- stabilirea caracteristicilor însemnelor monetare;
- asigurarea tipăririi bancnotelor și a baterii monedelor;
- distribuirea emisiunii monetare și administrarea rezervei de numerar (bancnote și monede);
- asigurarea calității și a autenticității bancnotelor și monedelor aflate în circulație;

BNR: administrarea rezervelor internaționale (1)

Volumul rezervelor internaționale influențează conduita politicii monetare.

Sursele de formare a rezervei valutare:

- sume cumpărate de BNR de la Ministerul Finanțelor Publice provenind din împrumuturi externe în valută;
- credite contractate și depozite în valută atrase de Banca Națională a României în nume propriu;
- dobânzi, comisioane și alte venituri în valută rezultate din operațiuni specifice de administrare și fructificare a rezervelor;
- cumpărări de valută de pe piața valutară interbancară din România.

BNR: administrarea rezervelor internaționale (2)

Utilizarea rezervelor valutare:

- rambursarea împrumuturilor externe, plata dobânzilor și comisioanelor aferente;
- onorarea obligațiilor rezultate din garanțiile emise de Guvernul României;
- participații în devize ale statului român la organismele internaționale;
- alte plăți efectuate cu scopul îndeplinirii unor obligații externe ale statului român sau ale BNR;
- plata comisioanelor și spezelor aferente operațiunilor specifice de administrare;
- vânzări de valută pe piața valutară interbancară.

De unde vine interesul pentru menținerea stabilității financiare?

- **Crize financiare sistemice** la nivelul unei țări se întâmplă frecvent
- Crize financiare care au afectat mai multe regiuni s-au mai întâmplat și în trecut

Episod criză	Cele mai afectate regiuni
Criza din 1825-1826	Europa și America Latină
Panica din 1907	Europa, Asia și America Latină
Marea Depresiune 1929-1938	Global
Criza datoriilor din anii '80	Țările în dezvoltare din Africa, America Latină și, într-o măsură mai mică, Asia
Criza asiatică 1997-1998	Asia, Europa și America Latină
Criza actuală	Global

Sursa: Reinhart și Rogoff, *This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly*, 2009

Ce este stabilitatea financiară?

O definiție unanim acceptată nu există.

- Există o definiție restrânsă: un sistem este stabil atunci când nu se află în criză.
- Există o definiție extinsă: un sistem este stabil atunci când reușește într-o măsură mulțumitoare să:
 - facă față riscurilor sistemice fără perturbări majore și fără a transla sau amplifica riscul către alți participanți;
 - aloce eficient resursele financiare colectate din economie către proiecte viabile;
 - identifice și să gestioneze adecvat riscurile.

Ce este stabilitatea financiară? (2)

Nu există o definiție unanim acceptată a conceptului de **stabilitate financiară**:

- **Banca Centrală Europeană** – condiția în care sistemul financiar, reprezentat de **intermediari, piețe și infrastructură**, este capabil să reziste la șocuri fără întreruperi semnificative în procesul intermedierei financiare și în alocarea eficientă a resurselor către investiții productive.
- **Fondul Monetar Internațional** – absența schimbărilor ample și persistente în prețurile și fluxurile din piețele financiare care să afecteze eficiența intermedierei financiare.

Riscul sistemic = riscul de perturbare a sistemului financiar care poate genera consecințe negative pentru piața internă și economia reală (UE).

Costul crizelor financiare

Impactul măsurilor de salvare a instituțiilor financiare asupra datoriei publice

Țara	Impact* asupra datoriei publice	Recuperare până în 2013	Impact asupra datoriei publice după recuperare
Belgia	7.4	1.5	5.9
Cipru	10	0	10
Germania	12.8	2	10.8
Grecia	19.7	4.3	15.4
Irlanda	40.5	4.4	36.1
Olanda	14.6	10	4.6
Spania	7.3	2.9	4.4
Marea Britanie	6.7	1.5	5.2
SUA	4.8	4.2	0.5
Medie	7	3.7	3.3
Total in mld. USD	1729	914	815

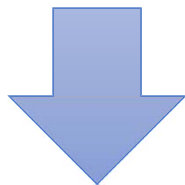
* Măsurat în % în PIB, 2012

Sursa: Monitorul fiscal FMI, 2013

Statul român nu a plătit niciun leu, din bani publici, pentru salvarea instituțiilor de credit în urma crizei financiare din 2008 (una din puținele țări din UE, alături de Slovacia, Finlanda, Estonia, Malta și Polonia)

De ce o abordare macroprudențială?

- Până în anul 2007 – nu se vorbea despre *politică macroprudențială*.
- **Obiectivul băncilor centrale** = *stabilitatea prețurilor* (timp de decenii, credința fermă conform căreia **stabilitatea prețurilor** → **stabilitatea macroeconomică** (deși reciproca a fost mereu valabilă – inflația ridicată a dus, invariabil, la instabilitate macroeconomică).
- În timp, s-a observat că stabilitatea prețurilor nu reușește să conducă, în mod exclusiv, la stabilitate macroeconomică pe termen lung.

Conceptul de (macro) stabilitate financiară

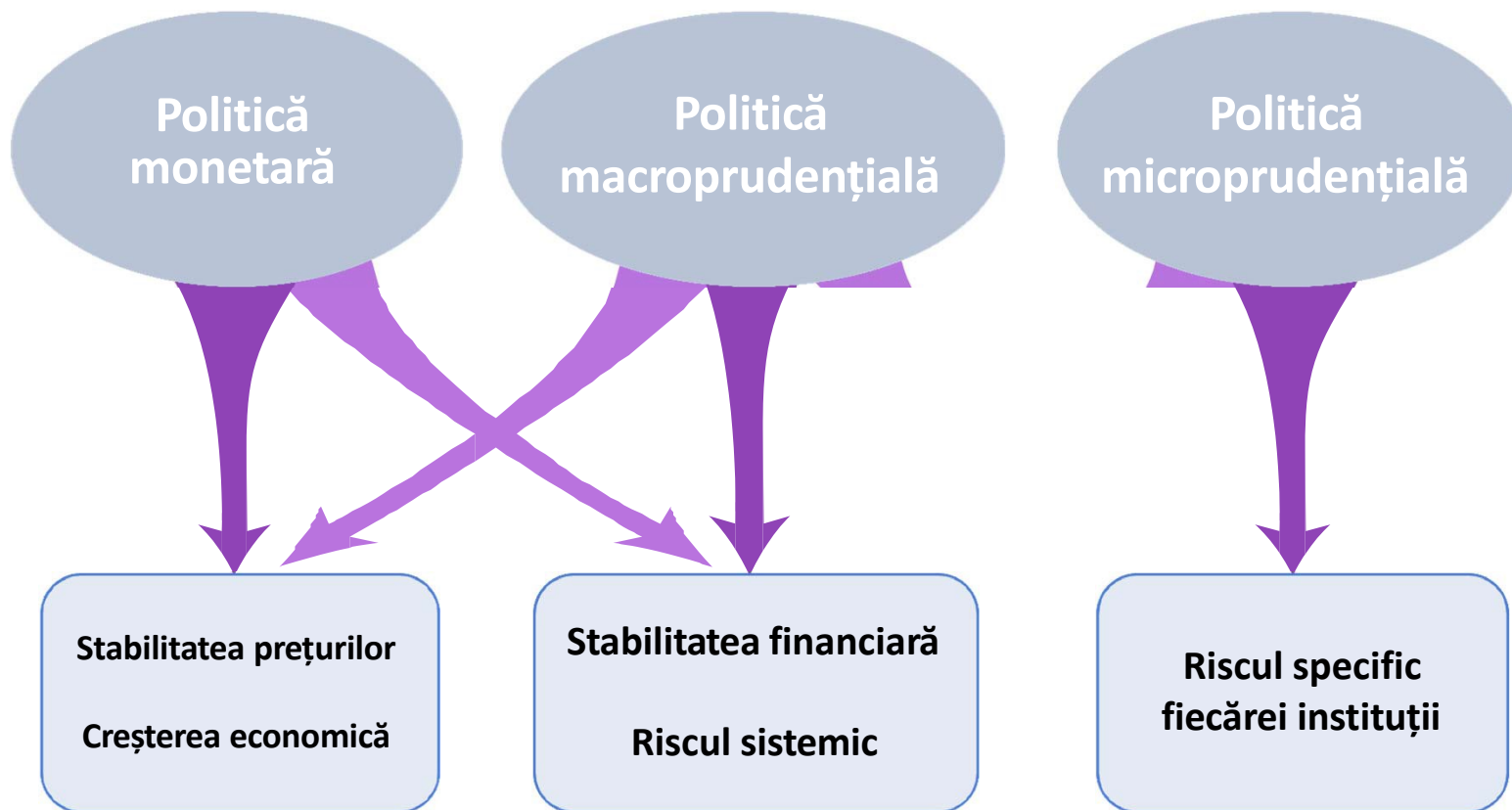
Care este obiectivul politicii macroprudențiale?

Să contribuie la menținerea stabilității financiare prin:

- consolidarea rezistenței sistemului financiar la riscurile sistemice;
- diminuarea acumulării de riscuri sistemice.

De ce o abordare macroprudențială?

Interacțiuni între politica monetară, micro și macroprudențială

Sursa: FMI

De ce este importantă stabilitatea financiară pentru o economie?

Instabilitate financiară

Creditare excesivă nesustenabilă

Asumare de riscuri semnificative

Creștere excesivă a prețurilor activelor financiare și/sau imobiliare

Criză financiară

Incapacitate de rambursare a creditelor de către un număr mare de debitori

Reducere semnificativă a finanțării pentru companii și populație

Scădere semnificativă a prețurilor activelor financiare și/sau imobiliare

Efecte negative asupra economiei reale

Scădere a investițiilor

Scădere a averii populației

Creștere a presiunii asupra bugetului public

Creștere a șomajului

Declin economic

Stabilirea cadrului de implementare a politicii macroprudențiale

În linii mari, principalele **obiective identificate** la nivel internațional se referă la:

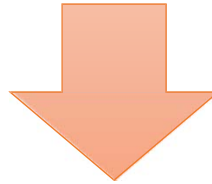
Creșterea
excesivă a
creditării

Lipsa de
lichiditate

Instituțiile “*too big
to fail*” (importanță
sistemică)

Concentrarea

Reziliența
instituțiilor

Printre **instrumentele** utilizate pentru îndeplinirea obiectivelor se regăesc:

Amortizor
anticiclic de
capital

Indicatori de
lichiditate

Amortizor de capital
pentru instituții
sistemice

Limite privind
expunerile

Amortizor de
capital pentru
risc sistemic

Cine asigură menținerea stabilității financiare?

La nivel internațional s-au creat instituții și organisme care au acest scop

- **G-20: Consiliul pentru Stabilitate Financiară (CSF), 2009**

- Include toate economiile majore din cadrul G-20, membrii Forumului pentru Stabilitate Financiară (al cărui succesor este) și Comisia Europeană.
- Scop: întărirea sistemelor financiare și creșterea stabilității piețelor financiare internaț.
- Promovează stabilitatea financiară internațională, coordonarea autorităților financiare naționale și internaționale și a organismelor de standardizare către dezvoltarea unor politici de reglementare, supraveghere și financiare.

- **UE: Comitetul European pentru Risc Sistemic (CERS), 2010**

- Responsabil cu supravegherea macroprudențială a sistemului financiar din Uniunea Europeană, cu scopul de a contribui la prevenția sau diminuarea riscurilor sistemice.
- Contribuie la funcționarea eficientă a pieței interne, asigurând astfel o contribuție sustenabilă a sistemului financiar la creșterea economică.

- **SUA: Consiliul de Supraveghere a Stabilității Financiare (CSSF), 2010**

- Identifică și monitorizează riscurile excesive la adresa sistemului financiar american ce rezultă din intrarea în stare de nerambursare sau în faliment a unor holding-uri bancare mari sau riscurile care ar putea apărea în afara sistemului financiar.
- Elimină așteptările conform cărora orice companie financiară americană este „*too big to fail*”.

Mijloace de cuantificare a riscului sistemic dezvoltate de BNR

- Exerciții de testare la stres a solvabilității sectorului bancar
- Identificarea băncilor de importanță sistemică
- Indicatori de stabilitate financiară
- Testarea la stres a lichidității băncilor din perspectivă macroprudențială
- Testarea la stres a lichidității băncilor din perspectivă microprudențială
- Sisteme de avertizare timpurie a unei crize valutare sau a unei opriri bruște a intrărilor de capital străin
- Estimarea ratei de nerambursare pentru companiile nefinanciare
- Analiza bilanțieră a sectorului real
- Indicele de utilizare a lichidității în sistemul de plăți de mare valoare
- Indicele de contagiune a piețelor de capital
- Indicele Compozit de Risc Sistemic
- Indicele CoVaR

Mulțumesc pentru atenția
acordată!
